

2-9

стр. 2-9

акцент

ЦВЕТЯТА ПРЕЗ ЗИМАТА

10-11

стр. 10-11

акцент

ГОВОРЯТ ЛИ ВИ ЦВЕТЯТА ИЛИ КОГА И ЗАЩО ДА ПОДАРИТЕ ЦВЕТЕ

12-15

стр. 12-15

календар

ДЕКЕМВРИ НА ГРАДИНАРЯ ОТ КАРЕЛ ЧАПЕК

Спести време и пари с бизнес каталога на Econ.bg!

- Над 117 000 действащи фирми
- Удобна категоризация
- Пълнотекстово търсене

econ.bg
деловият портал

текст ланд. арх. Ивайло Гогов

Цветята през зимата

Докато романтичните артистични натури вече чуват в главите си звънчета и коледни песни, ние, практичните и скучни скромни хорица, броим на пръсти да не би да сме пропуснали да свършим нещо важно. По моя преценка грижата за стайните цветя заема десетото място в класацията на неотложните грижи, но покрай коледната лудост може изобщо да ги забравим. А това може да е фатално. Защо?

През целия слънчев и топъл период от април до ноември те са се развивали, разлиствали, разцъфвали и са радвали очите и сърцата ни. Изпили са десетки литри вода, вдишали са кубци възлероден окис и са произвели още толкова кислород. Попивали са възшебните слънчеви лъчи и са създавали освен хлорофил и атмосфера – и в прекия, и в преносния смисъл.

След месеци на интензивно и изтощително перчене сега е време да се отдадат на кратък отдих. За няколко седмици. На нас, естествено, това може и да не ни хареса. Във време, в което почти всичко в двора и парка е обезлистено и прецъфтяло, ние можем да се радваме само на сигурната си стайна зеленина и какво – на почивка? Дали се шегувам? Не. Именно защото почти през цялата година сме изцеждали всяка капка енергия от цветята, сега трябва да им отдадем заслуженото. При това – с любов.

Най-напред трябва да им създадем удобни за отдих условия. Цветята са живи същества и именно като такива трябва да се третират. Ако ги смятате за част от мебелчровката, по-добре си купете изкуствени. И като всички живи същества, те искат оптимални условия

на живот. Ако завържем куче вън на студа, то ще презризе веригата си и ще избяга в топлие страни. Но мушкатото не може да бяга. То разчита на нас със същата сила, с която ние сме разчитали на него цяло лято. Да го оставим на мира при благоприятни условия.

Създаването на условия за почивка на цветята е трудна и конфликтна задача. Всичките ни желания, свързани със зимата и студа, противоречат на желанията на стайните растения. Нека проникнем отвъд себе си и проумеем поне малка част от околния свят - просто да се погрижим за тях.

ТЕМПЕРАТУРА

През зимните месеци всеки от нас се чувства глъжен да пуска всички отоплителни уреди на максимум. Вън може и да вейат хали, но в дома трябва да е топло. Да-га! Първо, температура над 22°С не е здравословна за самите нас. Така се хващат болести, главоболия и високи сметки за отопление, които водят до вторични и хронични главоболия. На второ място, въздухът направо се съсипва при такава затопляща кампания. Най-сетне, цветята очакват да заспят на прохладата зимния си сън, а вие ги слагате на плажа. Така че, да намалим градусите, може ли?

Повечето стайни растения се чувстват отлично в диапазона 15-22°. За да им подсказем, че са в годишен отпусък, температурата трябва да падне до 8° през нощта и да не е повече от 18° през деня. А ако успеем да намерим помещение с относително постоянна прохладата около 12-15°С, ще сме се справили блестящо.

СВЕТЛИНА

В оскъдицата на слънчево греене и обилието на мъгли, облаци и пердета, светлата част от геноношието едва стига осем часа. На нас може и да ни се иска да е по-светло, но ако слагаме някой саксиен приятел да спи, не бива да го завариме под лампата или на перваза на прозореца, белким го огрее слънце. Най-добре цветята си почиват на полутъмно. Нещо като здрач. Обмислете къде ще ги държите

през зимните месеци и им осигурете именно таква гжазово осветление.

ПОЛИВАНЕ

Понеже идеята ни е да приспим цветята, това на съвременен език може да се преведе като намаляване на метаболизма. Основен дял в храненето на растенията през този период заема водата - и с физичните, и с химичните си подробности. Намаляваме водата и така даваме знак, че е дошло време за зимен сън. Ако през лятото сме сипвали на мушкатото по половин литър вода на всеки три дни, сега му даваме 200 мл веднъж в седмицата. Колкото да оцелее. При това, разбира се, водата трябва да е с подходяща температура. Ледените душове са определено неподходящи.

ПОДХРАНВАНЕ

Никой не яде шоколад преди лягане. Никакви минерални торове за цветята в това време на годината. Само водичка. Ще дойде март, ще изгрее слънце, ще задуха южен вятър - тогава ще ръсим наляво и надясно от вълшебните гранули. Сега ги прибираме надълбоко в шкафа и забравяме за тях.

ВЛАЖНОСТ НА ВЪЗДУХА

Това е най-сериозният проблем въкщи през зимата. Докато офанзивата със затоплянето на дома е в разгара си, жителната влага от въздуха се стопява и изчезва. Докато нормалните за добруването на цветята 50% относителна влажност през лятото са нещо естествено, зимният интериор заковава влагомера на около 10-20%. Ако нямате такъв уред, ще го усетите по листата на стайните любимци - ръбовете им пожълтяват, появяват се петна суха тъкан, а по-слабите видове направо губят цели листа. С други думи - голяма поразия.

Сухият въздух не може да се избегне, но може да се омекоти. В днешно време на пазара се предлагат всякакви вълшебства за един лев, включително овлажнителни, освежителни, изпарители - всеки от тях може да помогне малко в борбата със сушата.

Освен това някак, скупчени заедно, цветята понасят по-добре несгодата и поливайки жадно изпаряващата се от почвата на саксиите влага, съумяват да оцелеят. Оставете малките и големите саксии заедно, за да могат взаимно да си помагат. Но при все това не ги гъчкайте, за да имат известен простор. И да не забравяме стария изпитан метод на баба – сложете открит съд (тавичка, паничка, чиния) с вода върху отоплителния уред. Така повишавате влажността на въздуха и шансовете на цветята – също.

Легендарното пулверизиране на листата (пръскане с вода, налята в шише от препарат за прозорци, което прави пст-пст) е нелепа игра. Освен ако можете да го правите на всеки час, ефективността на метода е близка до нулата. Но все пак е по-добре от нищо.

Застоялият въздух е опасен за растенията и в него с удоволствие се развъждат всякакви бактерии – даже и патогенни. Проветрявайте всеки ден, дори навън да веят зимни хали. Излишно е да предупреждавам, че на студено течение или под напора на климатика и калорифера оцеляват само мебелите.

ПРАХ

Прахът е навсякъде в и около нас – видим или невидим. Събира се в огромни количества и доста бързо. И ако хладилникът се отнася студено към дебелите пластове, покрили рафтовете му, цветята страдат. Най-важните органи за дишане и влагообмен се намират по долната повърхност на листата. Отгоре няма никакви отвори. Но именно отгоре идва оскъдната светлина, необходима за вегетацията. Прахът може да намали количеството светлина с до 20%, което не е за пренебрегване. Бършете листата всяка седмица (ако живеете в София – на всеки три дни) с мека влажна кърпа. Можете дори да си позволите да къпете някои цветя под гуша – но само тези с дебели, твърди и лъскави листа. Мекуте, грапави и мъхести листа се съсипват от директно пръскане с вода. И, за бога, не мажете листата с бира, за да лъщят. Живейте в гвайсет и първи век.

БОЛЕСТИ

Макар стайните растения да се наслаждават на почивка, за болестите и вредителите почивка няма. А и сега срещу тях се изправят изтощени и уморени цветя, поставени в стресиращи условия – лесна плячка. Преглеждайте всяка седмица долната повърхност на листата и ако видите там каквито и да са буби, пръскайте с препарат. Не със сапунена, тютюнева, светена или смълчана вода. Колкото и екологично милозлив да сте, доверете се на химията. Хомеопатията запазете за себе си.

Инфекциите и болестите по листата се позават лесно – за разлика от обикновените повреди и изсъхвания, те имат характерна повтаряща се форма и са равномерно разпределени по листата (или стъблата) – най-често кръгли петна с интензивни багри. Те също се плашат само от химията.

Изобщо, научете се да наблюдавате цветята си. Така ще имате представа какво се случва обикновено – а всяко необикновено явление най-често е знак за проблем.

За наше успокоение, след всичките тези „трябва“ и „не трябва“, все още има за какво да се хванем през зимните месеци. Природата с малко научна помощ е успяла да направи така, че някои цветя да изживяват най-буйните си дни именно през студената част на годината. И то – блестящо.

Сигурно ви е втръснало от коледни звезди, но по Коледа цъфтящите стайни растения се броят на пръсти. Да, коледната звезда е кралицата на празника, заобиколена от равностойна свита – орхидеи, амарилис, бегонии, коледниче. Общото между тях е, че в началото на ноември предвидливи и пресметливи производители са засадили хиляди саксии с тези видове. В продължение на месец и половина са ги отглеждали и тъпкали с храна, вода и изкуствена светлина, за да могат в края на годината да ги изнесат на пазара в изящен търговски вид. Вие сте си купили примамливо цвете и сега се чудите как да го отглеждате,

за да не ви увехне завинаги след няколко седмици (както се случва миналата година).

Коледна звезда (*Euphorbia pulcherrima*)

Когато купувате коледна звезда, задължително трябва да бъдем придирчиви. В стремеж към лесни печалби търговците се опитват да продават какво ли не и дори ни убеждават, че това е нормално. Едно единствено стъбло с педя височина и пет листа, засадено в чаша от кафе, не е коледна звезда. Това е евтиния. Когато аз си купувам коледна звезда, търся хубав, добре оформен храст, не по-нисък от 30 см, с поне три разклонения и тридесетина листа. Саксията трябва да е горе-долу колкото буркан от компот. Прицветните яркочервени листа трябва да са изцяло яркочервени – зелените им ръбове означават, че някой е прибрзал да извади цветето на сергията. Всякакви дупки и повреди по листата, изсъхнали участъци и не дай боже – насекоми, впоследствие само се влошават. Това е недопустимо. Коледната звезда е зиморничава и не бива да се държи на открито, дори и за десетина минути. Не питая надежди към цветя, стояли с часове на студа. Най-сетне, предлагането на растения със сгънати и смачкани листа не

е пазарно поведение. Купувайте само първокласни цветя, за да не се ядосвате после.

След като сме намерили мечтаното растение, време е да го занесем у дома. Без да чупим крехките му стъбла и без да го излагаме на сибирски условия – дискретно, в закрыта торба или кашон, и експедитивно.

Вкъщи поанзецията (ама превзето име, а!) трябва да се третира като кралица. Всеки компромис с условията намалява прелестта ѝ.

СВЕТЛИНА. Непряко слънце, но обилно и поне 6 часа на ден.

ТЕМПЕРАТУРА. Оптимален диапазон 18-20°С – нито повече, нито по-малко.

ПОЛИВАНЕ. Щом почвата засъхне, поливаме – не всеки ден по една чашка, а на три-четири дни по бутилка. Ако забравите да полеете, листата клюмват и дават ясен сигнал, че е време.

ПОДХРАНВАНЕ. По време на цъфтежа – никакви минерални торове.

След като цъфтежът премине, коледната звезда има нужда от малко почивка. Просто намалявате поравно всички ресурси, добавяте умерено комбиниран минерален тор и я оставяте няколко седмици на спокойствие. С първите пролетни лъчи ще я присъедините към останалите събуждащи се за живот стайни цветя и ще я поставите на по-светло, по-топло, по-влажно и просторно. В средата на април, когато видимо природата започне да подтиква звездата към растеж, отрежете всичко до височина 20 см. Поливайте и торете разумно и не допускате пряко слънце да огрява нежните ѝ листа. Препоръчително е да отглеждате коледната звезда навън през лятото, за да оформи хубав и гъст храст. Ако се налагат известни формирувъчни резитби, извършете ги хладнокръвно.

Пресаждането в малко по-голяма саксия, пълна с торфено-почвен субстрат, може да се извърши около края на юни.

В началото на октомври настъпва преломен момент в развитието на цветето. Преместват го на тъмно и прохладно място (12-15 градуса), където ще престоява 14-15 часа всяка нощ. През деня я изнасяте на светло, без да сменяте температурата. Междувременно си поливате и подхранвате без промяна. И така до началото на декември, когато я изваждате на светло и всичко започва отначало.

БОНУС. Не се безпокойте, ако закупената от магазина коледна звезда вземе, че загине около средата на януари. Там, където е произведена, в нея са натъпкали всякаква химия, така че да изцедят и последните ѝ сили в търсене на най-продаваемия ѝ облик. В момента на купуването тя вече е започнала да плаща данък на интензивната си програма. Може и да не издържи дълго. Проблемът не е у вас.

Коледната звезда НЕ Е отровно растение. Дори някое дете или куче да погълне до петдесет червени прицветни листа, не бива да го водите в токсикологията. Но това цвете не е за ядене, тъй като малък процент хора все пак имат алергична реакция към веществата, съдържащи се в тъканите му.

Амарилус (*Amaryllis*)

В дома рядко се срещат луковични цветя. Обикновено те украсяват дворните лехи в ранна пролет. Но амарилусът е друга история. Популярен и съблазнителен, той отваря цветовете си вкъщи точно в най-сивото и студено време – декември-януари.

При купуване на луковично цвете важен е размерът. Обичайната практика е да се взимат растения с големи, едри и тумбести луковици, от които се очаква да произлязат едри и красиви цветове. И този път интуицията познава. Луковица, по-малка от бiliarдна топка, е загуба на време и усилия. Листата трябва да са

се показали категорично и да са поне четири, с дължина между 3 и 10 см. Саксията следва да е пропорционална на едрината на луковичката – поне 15 см в диаметър, а 20 е доста по-добре.

След като го внесем в затопления си дом, трябва да му намерим светло и топло място. Не се подвеждайте – первазът на прозореца може и да е светъл, но понякога температура близо до стъклото е с около десет градуса по-ниска от типичната стайна. Сложете го на поне 40 см от прозореца, най-добре в цветарник или друга поставка, която ще му отрежда специално място сред зелените. След като го поставите, не го въртете и не го местете. Оставете го да си изживее цъфтежа спокойно и радостно.

За разлика от прехвалената снобарска коледна звезда, амарилисът е простодушно и натурално растение с много широка гуша. Достатъчна му е стайната температура, обилното осветление и редовното поливане. В замяна ще получите огромни ярки цветове, които траят със седмици. Имайте наум, че колкото е по-топло, толкова по-бързо ще се сдобие с цветове и съответно толкова по-кратко ще им се радвате. Светлината действа по същия начин – след като цветовете се появят, придърпайте леко пердето, за да намалите с 20% светлината и да удължите живота на цветовете със същия процент. Всякакви движещи въздуха уреди и явления също скъсяват щастливите дни, затова поне там, където сте поставили амарилиса, не включвайте никакви уреди – дори сешоар!

Обикновено амарилисът развива две цветни стъбла, на всяко от които има по два фуниевидни цвята, обаяни в розово, бяло, червено или дори виолетово. Случва се цветоносното стъбло да е едно, но с нашия късмет можем да разчитаме и на три. Стъблата са крехки и сочни и не понасят много кандилкане, така че местенето и клатенето на цветето е забранено.

Почвата на повечето купешки цветя всъщност е абсолютно безвкусен торф. Налага се добавяне на течен минерален тор с поливането, за да подобрите хранителния режим на амарилиса. Най-обикновен универсален комби-

ниран NPK тор (с пропорционално съдържание на азот, фосфор и калий). По време на цъфтеж цветето е в нещо като лобовна игра и нищо не може да му попречи да блести.

След този изтощителен период, обаче, цветовете клонват и окапват, листата си остават зелени и цветето загубва красотата си. Да го поставим веднага в пенсия е прекалено рано. Първо ще изчакаме до средата на февруари да натрупа достатъчно възстановителна енергия в луковичката (и тя да образува малки гъщерни луковички). В това време светлината трябва да е обилна, а поливането – много деликатно. Ако прекалите с водата, ще предизвикате гниене. Торенето продължава. И така до средата на лятото. Междувременно е възможно да изникнат нови листа – не предприемайте нищо. Но дойде ли Илинден, програмата се променя. Действаме по рецептата на мама. Цветето се слага на тъмно – в килера, водата се спира и листата се увиват около основата на луковичката, за да си изсъхнат в тишина. Някъде през ноември, ровейки за зимните си обувки, с изненада ще открием забравената саксия със спечена почва и съсухрена луковичка. Без паника изваждаме луковичката, засаждаме я в рохкава и богата почва, слагаме я на нова светло и топло място и започваме поливане с торене. Ако намерим малки луковички в основата на голямата, можем да ги засадим в отделни саксии – но цъфтежът им ще се появи едва на третата година.

БОНУС. В луковичката се съдържат отровни алкалоиди – не позволявайте някой да я обърка с кромид.

Коледниче (*Schlumbergera*)

Да разказваме как се гледа коледниче (или коледарче) е нелепо. Няма българка, която да не е гледала такова цвете и съм сигурен, че рецептите на много гами са напълно различни. Това е така, защото коледничето е смело растение с много широк диапазон на търпимост към условията на отглеждане.

Дали ще купите малко растение от магазина, или ще си чупнете някое клонче, няма голямо значение – този кактус се прихваща лесно и

пуска корени дори в чаша с вода. Отглежда се в рохкава хумусна почва в средно голяма саксия на светло и топло. Ако го сложите на горещо в уютна стая, ще му развалите купона – то си знае, че трябва да цъфти при температура 18-22 градуса. При това не е нужно да торите или да поливате кой знае колко – кактус е все пак. Същност коледничето не е истински кактус, но по изисквания много се доближава до тях. Изисква, разбира се, повече поливане от класическата опунция, но не и колкото бегониите например. И пак внимавайте – преполиването е по-страшно от неполиването.

Цветовете започват да се появяват през декември по края на стъблата – обилни и кичести, розови, червени или бели. Красиви и оригинални, но с малка трайност – един цвят рядко трае повече от седмица. Но на негово място идва друг и това продължава до февруари. През цялото това време поливането е умерено, колкото да оцелее, и торенето е като хляб и сол – без луксозно хранене.

След като видимо цветовете спрат да се появяват, оставете кактуса на малко по-хладно при същите условия – не пипате нищо и продължавате същата диета. През летните месеци поливането може да се увеличи, когато забележите нарастване на клонките, но в средата на есента оставете коледничето да си почине. Осигурете му студено помещение (но не под 8 градуса), дълги тъмни нощи и кратки светли дни и сух режим до началото на декември. Тогава го изваждате на показ, вдигате температурата до 18 градуса и започвате леко поливане. Останалото ще свърши природата.

БОНУС. Коледничето често прихваща въшки, особено памуклийки. Купете си препарат и ги избийте веднага. Коледничето не е отровно, но ако е третирано с препарати, може да е неподходящо за вечеря.

Да, зимата не предизвиква много прелести в домашната зеленина, но малкото такива са брилянтни. Насладете се на празниците. На пищните трапези и досадните подаръци. Веселете се. ■

Говорят ли ви цветята

текст Соня Атанасова

или кога и защо да подарите цвете

Понякога едно стръкче цвете, подарено без повод, отваря вратите към рая. Ако сте мъж – вижте кога и защо се подаряват цветя. Ако сте от по-красивата част на човечеството – четете и си записвайте. За да сте подготвени. И подчертайте следното изречение: подаряването на цвете е израз на уважение и любов, в което няма нищо старомодно.

По време на Викторианската епоха е имало нещо като строг регламент – всяко цвете говорело ясно за намеренията на поднасящия. Така че, да не стават грешки. Всеки букет е имал и конкретно значение, което въпросната лейди можела да разбере на секундата. Интелигентни били жените, явно. Но да не забравяме, че понякога грешките поражда не само войни, но и любов.

Само че Викторианската епоха отдавна е отминала. И подаряването на цветя някак мина в графата задължения. Значението на цветята е позабравено и е клиширано до госада. Така че с чисто прагматична цел заедно с букета подарете и един брой от списание ВКЪЩИ, за да се знае кое цвете какво изразява. И запазете един екземпляр и за себе си.

КОГА ДА ПОДАРЯВАТЕ ЦВЕТА

Често и без повод! Но това е твърде идеалистично, дори и по коледно време. Така че има

класически поводи, които изискват да се подари цвете – но с желание и широка искрена усмивка.

РОЖДЕН ДЕН

Ако това е Нейният рожден ден само цвете не е достатъчно, в масовия случай. Но това си го знаете. Не е необходимо целият букет да бъде увит в разточителни хартии, целофан, панделки, мрежички, пера и т.н. Важното е да е стилин и подарен с любов.

ГОДИШНИНА ОТ СВАТБАТА

Няма да сбъркате, ако подарите на съпругата си букет, подобен на сватбения. Този жест веднага ще доведе прилив от топли спомени и усмивки. Току виж сте си изкарали и втора брачна нощ! Ако не – здраве да е. Поне сте натрупали много точки в графата романтик. Това ще ви донесе известно спокойствие за известно време.

СВЕТИ ВАЛЕНТИН

Имам познат, чиято жена всяка година му казва, че не желае нищо за този празник. И той като истински будала не подарява нищо. В резултат на което вечерта намира една не много щастлива съпруга в лошо настроение. Когато разговаряте с жена, слушайте внимателно – има тайни кодове, които трябва да разчетете. Пример: "Не искам нищо за празника" всъщност означава: "О, искам, и още как, но

нека да е изненада. Ха, сега да те видя какъв романтик си!"

ПРИ ИЗПИСВАНЕТО

НА НАСЛЕДНИКА ОТ БОЛНИЦАТА

Задължително! Хубав букет, който отдалеч да крещи: "Мила, обичам те! Ти си най-смелата и красива жена на света!"

ЗА ДА СЕ ПОЧУВСТВА ПО-ДОБРЕ

Подарете цветята, които харесва най-много (предполага се, че знаете кои са). Ще я зарадват истински и лошото настроение ще изчезне по-бързо.

ЗА ИЗВИНЕНИЕ

Ако ви е писнало да спите на дивана, купете букет цветя и ги поднесе с искрено извинение и покаяние. Кажете го с думи! С повече от едно изречение! Ако са ви хванали в изневяра – лошо ви се пише! Няма толкова цветя на света, които да ви спасят.

ПО СПЕЦИАЛЕН ПОВОД

Ако сте все още сгодени или наскоро сте се оженили, подарявайте цветя на дати, които говорят нещо само на вас двамата. Това поддържа пламъчето.

ЗА ДА Я ИЗЕНЕДАТЕ

Кой е казал, че трябва да имате причина, за да подарите цветя? Изненадайте я! Повярвайте, инвестицията ще ви се върне стократно.

Пет причини да си купите цветя

1. Екологични са
2. Не изискват батерии или сложен монтаж
3. От тях не се дебелее
4. Винаги можете да замажете положението с едно цвете
5. За да прикриете треперенето на ръцете в по-завързана ситуация

Ето и значенията на някои от най-популярните цветя:

- Карамфил* – интерес, очарование
- Хризантема* – приятелство
- Маргарита* – вярна любов
- Орхидея* – любов и красота
- Лилия* – чистота

- Червена роза* – романтична любов
- Розова роза* – тайна любов
- Жълта роза* – приятелство
- Бяла роза* – невинна любов (каквото и да означава това)
- Незабравка* – истинска любов
- Люляк* – „Все още ли ме обичаш?“
- Орлови нокти* – оковаваща любов
- Червена камелия* – „гориш в сърцето ми“
- Бяла камелия* – „възхитителна си“
- Хибискус* – деликатна красота
- Пурпурен хиацинт* – „извинявай“, „прости ми“, „повече няма да правя така“
- Олеандър* – хубост и грация
- Бяла зеленика* – прекрасни спомени ■

ГОДИНАТА НА ГРАДИНАРЯ

ОТ КАРЕЛ ЧАПЕК
РИСУНКИ ЙОЗЕФ ЧАПЕК

ПРЕВОД ОТ РУСКИ ПАВЕЛ ПОПОВ

Продължение от предишния брой

ДЕКЕМВРИ НА ГРАДИНАРЯ

Е, сега всичко е свършено. До този момент *той* е ровил, копал, разрохквал и преобръщал, варосвал и торил, премесвал земята с торф, пепел и сажки, подстригвал, сял, садил, хващал разклонения, богвал луковици и вадил за през зимата грудки, поливал и пръскал, косил тревата, плевил, защитавал посаденото с хвойнови клонки или го е загрял. Всичко това *той* е правил от февруари до декември – едва сега, когато цялата градина е затрупана от сняг, си спомня, че е забравил едно нещо – да ѝ се полюбува. Нямаше кога. Лете тичаш да погледнеш цъфтящия кантарион, по пътя спираш – да измъкнеш из тревата бурен. Тъкмо мислиш да се насладиш на красотата на разцъфналия делфиниум, гледаш – време е да му се правят погпорки. Цъфнали са маргаритите – тичай вкъщи за лейка – трябва да се поливат. Разцъфнало е цветето-букет – скуби пюрея. Цъфнали розите – виж къде трябва да им се орязват дивите разклонения и да се унищожават колониите брашнена мана. Разцъфнали хризантемите – хвърляй се с мотиката да разрохкваш слезнатата пръст. Какво искате – през цялото време имаше работа до гуша. Кога така – с ръце в джобовете – ще гледаш как всичко това изглежда?

Но сега, слава Богу, край! Наустина – това онова още може да се направи – там отзад земята е като олово и през цялото време се канех да пресадя онзи червен кантарион... както и да е, снегът го затрупа. Хайде, градинарю, върви да се полюбуваш на своята градина!

Онова черното – дето наднича от снега, е *viscaria*, онова сухо стебло е синя *aquilegia*, онова къбло опалени листа е *astilbe*. А тази метличка е астра *ericoïdes*, а тук, където сега е празно, тук е оранжевата лилия, а онази купчинка

сняг са карамфилите, да разбира се, карамфили... А това тук стъбълце – червена ралица. Малей... как студът пронизва! И през зимата не можеш да се лобуваш на своята градина.

Е добре, запалете ми печката. Нека градината спи под пухена завивка. Трябва да се мисли и за другото. Масата ми е затрупана с непрочетени книги, да се заловим с четене, а има молкова още плановете и грижу! Трябва да се заема и с тях. Чакай, добре ли покрехме всичко с елови клонки? Достатъчно ли изолирахме *книфофията*, не забравихме ли да покроем *плумбагото*? А *калмията* трябва да се засенчи с някакво клонче. И как няма да замръзне нашата *азалия*? А ако вземат та не покълнат луковичките на *азиатското лотиче*? Тогава на тяхно място ще посадим... какво беше? Да погледнем ценоразписа.

И така, през декември градината се възпълва в огромно количество градинарски

каталози. Самият градинар прекарва зимата в остъклено, отоплено помещение, затрупан до шия не с тор или елови вейки, а с градинарски ценоразписи и проспекти, книги и брошури, от които научава, че:

1. Най-ценните, благородни и направо необходими сортове са тъкмо онези, които в неговата градина ги няма.

2. Всичко, което той има, е "твърде нежно" и "лесно измръзва"; при това той е посадил редом, в една и съща лека, растения "влажлолюбиви" и които "се боят от влага", а онова, което той се е опитал да отгледа на припек, се нуждае именно от "пълна сянка" и обратно.

3. Съществуват триста и седемдесет, че и повече вида растения "заслужаващи особено внимание", които "трябва да присъстват във всяка градина", или във всеки случай "представляват напълно нова разновидност" по своите качества "далеч превъзхождащи преждевзгадените".

Обикновено през декември всички това силно разваля настроението на градинаря. Хваща го страх, че под влиянието на студа или силния припек, влага, сухост, изобилие или недостатък на слънце, нищо от посаденото от него не ще се прихване. И той започва да си блъска главата как да компенсира тази

страшна щета. Освен това той вижда, че даже ако тази беда някак си го отмени, в градината му няма да остане нищо от онези "най-ценни, пищноцфтящи, свършено нови, ненадминати" сортове, за които чете в шейсет каталога, ето това вече действително е недопустимият минус, който трябва така или иначе да бъде отстранен. Тук *презимуващият градинар* съвсем престава да мисли за онова, което има в градината, и се отдава на размисъл за това, което го няма там, а то е много повече. Той се нахвърля на каталозите и подчертава в тях това, което трябва да си поръча, което трябва да му се достави, каквото ще да става. На скорост той набелязва за придобиване четиристотин и деветдесет вида многогодишни, които трябва да поръча непременно. След като ги преброи и донякъде усмири своя плам, с болка на сърце започва да зачерква онези, от които засега се налага да се откаже. Тази мъчителна ампутация се налага да бъде направена още пет пъти, така че в края на краищата остават някакви си сто и двайсет "най-ценни, благородни и необходими многогодишници", които той, облаган от възторг, туктакси поръчва. "Господи, нека по-скоро гойде март!" - си мисли през цялото това време в трескаво нетърпение.

Но Господ бездруго му е размътил разсъдъка - през март той открива, че с най-големи усу-

лия в градината му можеш да намериш едва две-три места, където все още може нещо да се сяди и то – досама оградата, зад храстите на японската дюля.

Като привърши с този главен (и както виждаме – донякъде преждевременен зимен труд), градинарят започва да скучае нетърпимо. Доколкото "всичко ще започне през март", той брои дните, оставащи дотогава и тъй като те са твърде много, той маха две седмици, изхождайки от това, че "понякога започва още през февруари". Няма какво да се прави, налага се да се чака. Тогава градинарят се хвърля на нещо друго – например – на канането, на дивана или на шезлонга – и пробва да се потопи в зимен сън, следвайки примера на природата.

Обаче след половин час той изскача от хоризонталното си положение, възпламенен от нова мисъл. Саксии! Та нали цветя могат да се отглеждат в саксии! Пред него тутакси възникват гъсталаци от палми и латании, грациени и трагедсканции, аспарагуси, кливии, аспидистри, мимози и бегонии – в цялата им тропическа красота. И помежду тях, разбира се, ще разцъфти някаква бързозрейна примула, някакъв зюмбюл или циклама. В антрето ще обзаведем екваториална джунгла, по стълбата ще се катерят лиани, а по прозорците ще поставим цветя, които ще цъфтят като полудели. Тук

градинарят се оглежда наоколо – той вече не вижда стаята, в която живее, около него е девствена райска гора, която ще създаде той. И той тича в цветарския магазин непосредствено зад ъгъла, за да донесе оттам наръч растителни скъпоценности. Донесяйки вкъщи своята плячка, той забелязва, че:

- дори да ги посади всичките, резултатът съвсем не е екваториална девствена гора, а по-скоро неголяма полица със саксии;
- на прозорците нищо не бива да се поставя, тъй като жените с пяна на уста му доказват, че прозорците като че ли съществуват за проветряване на помещенията;
- на стълбите също нищо не бива да се оставя, защото там ще настъпи свинарник и ще се проляят води;
- антрето не бива да се превръща в тропически гъсталак, тъй като, без оглед на неговите съзлививи молби и ругатни, жените не щат да се откажат от навика си да отварят тамошните прозорци на студа.

Всичко приключва с това, че градинарят отнася съкровищата си в мазето, утешавайки се с мисълта, че там поне няма да замръзват. Тези неуспехи ни най-малко ще му попречат догодина през декември пак да опита с помощта на нови саксии да превърне дома си в зимна градина. Имате пред себе си още една проява на вечния живот на природата.

ЗА ЖИВОТА НА ГРАДИНАРЯ

Казват – розите са знаят момента. Това е вярно – не може да се очакват преди юни, че у юли, освен това – три години отиват за растеж – преди това няма да ви направят порядъчно венчелистче. Но много по-правилно би било да се каже, че дъбовете са знаят времето. Или брезите. Посадох няколко брезички и си мисля: "Тук ще има брезова горичка, а в ъгъла ще се издигне мозъц столетен дъб". И посадох дъбче. Но минаха вече две години, а още няма нито стогодишен дъб, нито стогодишна брезова горичка, убежище на нимфите. Няколко години още аз, то се знае, ще почакам – ние, градинарите, имаме адско търпение.

На поляната си имам ливански кедър, почти колкото мене на ръст. Съгласно научните данни кедърът трябва да надмине сто метра височина, при дебелина шестнайсет метра. Бих искал да дочакам той да достигне предвидените височина и обхват. Наистина – би било много уместно да доживея в добро здраве до този момент и да пожъна плодовете на своя труд, така да се каже. Засега той ми порасна цели двайсет и шест сантиметра. Какво пък, ще почакаме още. Или да вземем за пример някоя тревичка. Ако сте я засадили както трябва и врабците не са я изкъвали, наистина след две седмици ще порасне, а след шест вече може да се коси. Но до английската морава има още време. За английската ливада имам забележителна рецепта, принадлежаща както и рецептата за мигения соус на "един английски аристократ". Някой си американски милиардер казал на въпросния благородник:

– Сър, ще ви заплатя всякаква сума, ако ми разкриете по какъв начин мога да получа такава ствършена, безупречна, зелена, гъста, кадифена, равномерна, свежа, неподатлива на разваляне – казано накратко – такава английска ливада като вашата.

– Много е просто, – отговорил английският аристократ – Трябва внимателно да обработите почвата на голяма дълбочина. Тя трябва да е мазна и достатъчно рохка; но да не е кисела, нито тлъста, да не е тежка, нито бедна. След това трябва хубавичко да се изравни, за да стане гладка като маса. След като посеете тревата, трябва да бранувате почвата. След това поливайте всеки ден и когато тревата

порасне, веднъж седмично я косете; окосеното помитайте с метла, а тревата минете с тармъка. Всеки ден трябва да се полива, ръси, овлажнява, пръска или дъждува. След триста години такава обработка ще имате точно същата забележителна ливада като моята.

Прибавете към казаното това, че всеки градинар би искал, а и действително е длъжен, да изпита на практика всички сортове рози по отношение на пъпките и цветовете, стъблата и листата, короната и групите особености, а също така всички видове лалеа, ирис, делфиниуми, камбанки, астилби, виолетки, флокси, хризантеми, гергени, гладиоли, божури, астри, примули, анемоници, аквилегии, анасони, тинтяви, слънчоглед, жълти лилии, макове, бардуни, бели лилии, великденчета, от които всеки има поне дузина първокласни, необходими породи, разновидности и хибриди. Към това трябва да прибавим няколкостотин рода и вида, имащи само от три до дванайсет разновидности. По-нататък трябва да се отдели особено внимание на растения планински, водни, калунови, луковични, папратови, сенколбови, дървовидни и вечнозелени. Ако сумираме времето, необходимо за всичко това, така да се каже "на череп", по най-скромни пресмятания излиза по единайсет столетия. Единайсет столетия биха били нужни на градинаря за да изпита, изучи и оцени на практика всичко, което му се полага. По-евтино не мога да отстъпя, най-много да смъкна пет процента, само заради вас, защото вие няма защо да развъждате всичко, макар че си струва! Но би трябвало да побързате без да губите геня напразно, ако искате да успеете в посочения срок. Започнатото трябва да се довежда до край – това е ваш дълг пред градината ви. И рецепта няма да ви дам – вие трябва сами да пробвате и постигате.

Може да се каже, че ние, градинарите, живеем с бъдещето. Цъфнали са ни розите, ние вече мислим за това, че догодина ще цъфнат още по-пищно. А тази елхичка след някакви си десет години ще стане истинско гървче – по-скоро тези десет години да минат! Така ни се иска да видим като как ще изглеждат тези брезички след петдесетина години. Истинското, хубавото е занаят. С всяка изминала година всичко се разраства и хубавее. Слава Богу, и ние се придвижихме напред цяла година! ■